

Partycypacja społeczna na przykładzie gminy Międzychód

Streszczenie: Polityki publiczne, chociaż powszechnie rozumiane jako działania podejmowane na poziomie centralnym państwa, swoim obszarem otaczają również władze samorządowe i realizację zadań publicznych na poziomie lokalnym. Polska demokracja jest wciąż w fazie rozwoju, czego dowodem jest budowanie społeczeństwa obywatelskiego, również na poziomie lokalnym. Efektywne działania lokalnych władz możliwe są dzięki wsparciu ze strony mieszkańców. Partycypacja społeczna jest bowiem kluczem do poprawy jakości życia obywateli.

Autorzy artykułu zwracają uwagę na problem partycypowania w życiu publicznym na poziomie gminy. Aktywność lokalnej społeczności istotnie stanowi wsparcie dla władz lokalnych prowadzących polityki publiczne. W pracy omówione zostały formy partycypacji takie jak: konsultacje społeczne, budżet obywatelski, fundusz sołecki, współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz Lokalną Grupą Działania. Wymienione instrumenty współpracy zobrazowano ich funkcjonowaniem w gminie Międzychód, która stanowi studium przypadku pracy.

Wstęp

Partycypacja społeczna jako element ładu politycznego w państwie poruszana była w literaturze naukowej niejednokrotnie. Pojęcie to pozostaje jednak wciąż niejednoznaczne (Federczyk, 2016, s. 10). Zamiennie stosowane jest pojęcie partycypacji społecznej, publicznej i obywatelskiej – oznaczają one uczestnictwo mieszkańców w życiu publicznym. Stuart Langton podjął się sklasyfikowania rodzajów partycypacji społecznej, wyróżniając jej cztery zasadnicze poziomy:

- aktywność publiczna;
- angażowanie obywateli;
- partycypacja wyborcza;
- partycypacja obowiązkowa.

Poziom aktywności publicznej zawiera w sobie wszelkie oddolne działania obywateli, których celem jest wywieranie wpływu na ośrodki władzy. Efektywność aktywności publicznej zależna jest od poziomu zorganizowania się społeczności, zasobu informacji i środków, obranej strategii i taktyki, a także od posiadanych kompetencji. Drugi poziom – angażowanie obywateli – polega na inicjowaniu ze strony władzy współpracy z obywatelami, której celem jest poprawa jakości podejmowanych decyzji w toku realizacji zadań statutowych danego organu. Podstawową formą tego typu partycypacji jest informowanie obywateli o działaniach. Aby jednak rzeczywiście ulepszać proces decyzyjny, konieczne jest organizowanie konsultacji społecznych ze strony władzy. Partycypacja wyborcza to z kolei zdolność do nominowania kandydatów i wybierania władzy w wyborach centralnych, lokalnych, a także uczestnictwo

w referendach. Partycypacja obowiązkowa to ponoszenie kosztów uczestnictwa w życiu społeczno-politycznym (Pokładecki, 2014, s. 230–232).

Partycypacja społeczna w samorządzie terytorialnym

Gabriel A. Almond i Sidney Verba dzielą partycypację społeczności lokalnej na aktywną i pasywną. Pasywne formy według autorów „The Civil Culture” to bycie poinformowanym, zainteresowanie sprawami lokalnymi i głosowanie. Partycypacja aktywna to natomiast zrzeszanie się w organizacje działające na obszarze lokalnym, takie jak organizacje pozarządowe, partie polityczne, ale również wszelkie formy organizacji życia religijnego (Lewenstein, 1999, s. 28). B. C. Spiegel w definiowaniu aktywności społeczności koncentruje się na pojęciu *citizen participation* (tłum. partycypacja obywatelska), czyli „działania ludzi niebędących częścią legalnego układu władzy legislacyjnej ani hierarchii administracyjnej, pragnących mimo tego wpływać na zwiększenie efektywności programów i ludzi odpowiedzialnych za bezpośrednią politykę i wykonywanie planów” (Lewenstein, 1999, s. 29). R. L. Warren zwraca uwagę na to, że partycypacją nazywać możemy uczestnictwo w dobrowolnych stowarzyszeniach, takich jak kluby, grupy działania czy kościoły (Lewenstein, 1999, s. 29). Wśród polskich badaczy Barbara Lewenstein, definiując partycypację na poziomie lokalnym, zwraca uwagę na to, że jej istotą jest realizacja potrzeb w środowisku lokalnym obejmująca również działania polityczne (Lewenstein, 1999, s. 30). Warto również zwrócić uwagę na pojęcie partycypacji według Pawła Starosty, który pisze, że „partycypacja lokalna polega na braniu udziału w zbiorowych czynach, akcjach i przedsięwzięciach wyrastających z faktu użytkowania zasobów danego terenu, zorientowanych na zaspokojenie potrzeb ludzi tam mieszkających” (Starosta, 1995, s. 198). Jako podsumowującą definicję uznać można opis Piotra Glińskiego i Hanny Palskiej: „Społeczna aktywność obywatelska polega na wspólnej i świadomej artykulacji, realizacji i obronie interesów (potrzeb, aspiracji) jakiejś grupy społecznej przez jej członków” (Gliński, Palska, 1997, s. 365–366).

Jednostka samorządu terytorialnego składa się z dwóch elementów konstytutywnych: z czynnika terytorialnego oraz ze wspólnoty samorządowej mieszkańców. Stanowią ją członkowie danej wspólnoty zdolni do wybierania swojego przedstawicielstwa w wyborach oraz do uczestniczenia w sprawowaniu władzy publicznej (Korczak, 2014, s. 69). Włączanie się społeczności w działania służące realizacji zadań publicznych wpływa na rozwój społeczeństwa – im większy udział we współdziałaniu, tym szybszy rozwój (Wągiel, 2014, s. 105).

W myśl zasady pomocniczości, na jednostkach samorządu terytorialnego ciąży powinność wykonywania zadań publicznych przy współpracy z organizacjami pozarządowymi. Istotną rolę regulacji prawnej pełni tu ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Niżnik-Domosz, 2014, s. 30). Ustawa określa organizacje pozarządowe jako „1) niebędące jednostkami sektora finansów publicznych w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych lub przedsiębiorstwami, instytucjami badawczymi, bankami i spółkami

prawa handlowego będącymi państwowymi lub samorządowymi osobami prawnymi, 2) niedziałające w celu osiągnięcia zysku – osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym fundacje i stowarzyszenia, z zastrzeżeniem ust. 4” (Dz. U. 2003, Nr 96, poz. 873). Działalność pożytku publicznego jest to „działalność społecznie użyteczna, prowadzona przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych określonych w ustawie” (Dz. U. 2003, Nr 96, poz. 873). Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie wskazuje również na formy współpracy: 1) zlecenie organizacjom pozarządowym oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3¹ realizacji zadań publicznych na zasadach określonych w ustawie; 2) wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności; 3) konsultowanie z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji; 4) konsultowanie projektów aktów normatywnych dotyczących sfery zadań publicznych, o której mowa w art. 4, z radami działalności pożytku publicznego, w przypadku ich utworzenia przez właściwe jednostki samorządu terytorialnego; 5) tworzenie wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym, złożonych z przedstawicieli organizacji pozarządowych, podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 oraz przedstawicieli właściwych organów administracji publicznej; 6) umów o wykonanie inicjatywy lokalnej na zasadach określonych w ustawie; 7) umowy partnerskiej określonej w art. 28a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. 2016, poz. 383 i 1250) oraz porozumień albo umów o partnerstwie określonych w art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 (Dz. U. 2016, poz. 217 i 1579). Współpraca ta przebiegać ma w oparciu o zasadę pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności (Dz. U. 2003, Nr 96, poz. 873).

Dodatkowym atutem współpracy z władzą lokalną jest możliwość udzielania przez jednostkę samorządu terytorialnego pożyczek, gwarancji, poręczeń na realizację zadań z zakresu pożytku publicznego dla organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 u.d.p.p.w. (Dz. U. 2003, Nr 96, poz. 873). Istotną rolę pełni też gwarantowana przez ustawę instytucja inicjatywy lokalnej. Polega ona na tym, że mieszkańcy danej jednostki samorządu terytorialnego bezpośrednio lub pośrednio

¹ Są to:

- 1) osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego;
- 2) stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego;
- 3) spółdzielnie socjalne;
- 4) spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. 2016, poz. 176, 1170 i 1171), które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników.

przez organizację pozarządową (lub podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 u.d.p.p.w.) mają prawo do złożenia wniosku do JST o realizację zadania publicznego w zakresie działalności wspierającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych. Zakres ten obejmuje m.in. „budowę, rozbudowę i remont dróg, kanalizacji, sieci wodociągowej, budynków oraz obiektów architektury stanowiących własność jednostek samorządu terytorialnego; edukację, oświatę i wychowanie, sferę kultury fizycznej i turystyki, ochronę przyrody, w tym zieleni w miastach i wsiach, porządek i bezpieczeństwo publiczne” (Niżnik-Dobosz, 2014, s. 41). Efektem uwzględnienia wniosku jest zawarcie przez organ wykonawczy JST umowy na czas określony z wnioskodawcą o wykonaniu inicjatywy lokalnej (w formie świadczenia pracy społecznej, świadczeń pieniężnych lub rzeczowych) (Dz. U. 2003, Nr 96, poz. 873).

Charakterystyka gminy Międzychód

Gmina Międzychód położona jest w zachodniej części Wielkopolski, częściowo na terenie Puszczy Noteckiej. Od północnej i zachodniej strony gmina graniczy z województwem lubuskim. Miasto i gmina Międzychód jako jednostka samorządu terytorialnego zajmuje obszar 307 km². Według danych z 2014 roku, gminę Międzychód zamieszkuje 18 366 mieszkańców, z czego 10 847 to mieszkańcy miasta Międzychód (Łęcki, 2014, s. 11).

Historycznie, pierwsza wzmianka o Międzychodzie znalazła się w dokumencie dotyczącym klasztoru Cystersów w Zemsku koło Skwierzyny i wsi Radgoszcz w 1378 roku. Miasto Międzychód powstało w końcu XIV w. i stanowiło własność prywatną rodu Grzymalitów. Przyjmuje się, że nazwa miejscowości pochodzi od „chodzenia między brodami”, czyli przepraw przez płytkie odcinki koryta rzecznego, ze względu na położenie miasta nad rzeką Wartą. W średniowieczu (ok. XV w.) zaczęto posługiwać się równoległe niemiecką nazwą miasta – Birmbaum, co z niemieckiego oznacza gruszę (ma to związek z herbem miasta). Przez niespełna dwieście lat od 1597 r. Międzychód był własnością niemieckiego rodu Unrugów. II rozbiór Rzeczypospolitej Polskiej w 1793 r. doprowadził do włączenia miasta do Prus. Administracja zaborcy w 1818 r. podniosła Międzychód do rangi miasta powiatowego. W 1888 r. zbudowano pierwszą linię kolejową łączącą Międzychód z Międzyrzeczem. W kolejnych latach miasto stało się węzłem 5 linii kolejowych, łącząc się z Szamotułami, Poznaniem, Zbąszyniem, Międzyrzeczem i Skwierzyną. Na początku XX w. dokonano również rozbudowy portu na rzece Warcie, a w 1904 r. powstała przetwórnia owoców i warzyw „Pomona” działająca do dziś. W okresie międzywojennym miasto i gmina rozwijały się gospodarczo. Było to związane m.in. z masową wycinką drzew (w latach 1922–1924 Puszcza Notecka dotknięta została klęską strzygoni choinówki, co doprowadziło do wycinki drzew – drewno eksportowano do państw Europy Zachodniej) oraz z warunkami terenów gminy – dr Andrzej Chramiec, wykorzystując naturalne warunki miasta i okolic, uruchomił zakład przyrodoleczniczy, następnie powstało sanatorium i kąpielisko nad jeziorem. Dnia 4 września 1939 r. miasto zajęło wojsko niemieckie. W styczniu 1945 r. do Międzychodu wkroczyły oddziały radzieckie, które

dążyły do zdobycia Berlina. Po wojnie, zgodnie z nowym podziałem administracyjnym z 1975 r., Międzychód przez 24 lata podlegał pod administrację województwa gorzowskiego. Na mocy reformy samorządowej w 1998 r., od 1 stycznia 1999 r. Międzychód znajduje się na terenie województwa wielkopolskiego. Obecnie od 2012 r. na terenie gminy (okolice Drzewiec i Sowiej Góry) eksploatowane są złoża ropy naftowej i gazu ziemnego. Poza tym, Międzychód jest niewielkim ośrodkiem przemysłowym. Najbardziej znanym zakładem jest wspomniana już „Pomona” – przetwórnia owoców i warzyw o ponad stuletniej historii (Łęcki, 2014, s. 17–19).

Statut Gminy Międzychód stanowiący o jej organizacji został przyjęty na mocy uchwały Rady Miejskiej Międzychodu nr LXIII/535/214 z dnia 29 października 2014 r. Statut przyznaje Radzie m.in. możliwość nadawania honorowego obywatelstwa oraz tytułu „Zasłużonego dla Gminy Międzychód” (§ 7, 8 Statutu). W gminie mogą być tworzone jednostki pomocnicze takie jak sołectwa i osiedla. Inicjatorem stworzenia jednostki mogą być mieszkańcy obszaru, który obejmować ma jednostka lub organ gminy. Przed utworzeniem jednostki muszą zostać przeprowadzone konsultacje społeczne, a za projekt granic jednostki odpowiedzialny jest burmistrz. Gospodarka finansowa jednostek prowadzona jest w ramach budżetu gminy. Rada Miejska Międzychodu na mocy statutu składa się z przewodniczącego, wiceprzewodniczącego, Komisji Rewizyjnej, komisji stałych (Komisja Budżetu i Rozwoju, Komisja Rolnictwa i Ochrony Środowiska, Komisja ds. Społecznych) oraz komisji doraźnych. Statut gminy szczegółowo określa sposób, w jaki muszą być przygotowane i przeprowadzone sesje Rady, a także tryb podejmowania uchwał i procedurę głosowania. Przewidziano również możliwość odbywania sesji z radami innych jednostek samorządu terytorialnego.

Szczegółowo uchwałodawca odniósł się także do zasad i trybu działania Komisji Rewizyjnej. Powinna ona składać się z Przewodniczącego, Zastępcy Przewodniczącego oraz pozostałych członków w liczbie 3–5 (w tym przedstawiciele wszystkich klubów radnych). Komisja sprawuje kontrolę z uwzględnieniem kryterium legalności, gospodarności, rzetelności, celowości oraz zgodności ze stanem faktycznym. Rokrocznie, do 30 grudnia Komisja przedkłada Radzie plan pracy zawierający obowiązkowo terminy swoich posiedzeń oraz terminy kontroli i wykaz jednostek, które zostaną poddane kontroli w danym roku. Z kolei do 30 stycznia, Komisja zobowiązana jest do przedstawienia Radzie sprawozdania ze swojej działalności w roku poprzednim. Sprawozdanie to winno zawierać liczbę, przedmiot, miejsca, rodzaj i czas przeprowadzonych kontroli, wykaz nieprawidłowości wykrytych w toku kontroli oraz wnioski kontrolne, wykaz uchwał podjętych przez Komisję Rewizyjną, wykaz analiz kontroli dokonanych przez inne podmioty wraz z najważniejszymi wnioskami wynikającymi z tych kontroli. Kontroli ze strony Komisji Rewizyjnej podlega burmistrz, gminne jednostki organizacyjne oraz jednostki pomocnicze gminy, w szczególności pod względem gospodarki finansowej i wykonania budżetu gminy. Posiedzenia Komisji zwołane są przez jej przewodniczącego. Uchwały zapadają zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy składu Komisji, w głosowaniu jawnym, a w przypadku równej liczby głosów „za” i „przeciw”, rozstrzyga głos przewodniczącego.

W gminie Międzychód radni mają możliwość tworzenia klubów według przyjętych przez siebie kryteriów, przy czym Radny może być członkiem tylko jednego

klubu. Warunkiem utworzenia klubu jest wyrażenie takiej woli przez minimum 5 radnych. Kluby działają wyłącznie w ramach Rady, a przewodniczący Rady prowadzi ich rejestr. Wcześniejsze rozwiązanie klubu następuje na mocy uchwały jego członków, podjętej bezwzględną większością głosów, w obecności co najmniej połowy członków klubu oraz w przypadku, gdy liczba członków klubu zmniejszy się poniżej 5 radnych. W razie zmiany składu klubu lub jego rozwiązania, przewodniczący klubu niezwłocznie informuje przewodniczącego Rady o tym fakcie. Koniec kadencji Rady równoznaczny jest z rozwiązaniem wszystkich klubów.

Burmistrz Międzychodu zobowiązany jest do wykonywania uchwał Rady, przypisanych mu zadań i kompetencji, zadań powierzonych oraz innych zadań określonych ustawami. Powinien uczestniczyć w sesjach Rady, a także brać udział w posiedzeniach komisji na ich żądanie. W przypadku uzyskania upoważnienia od burmistrza, wymienione funkcje realizuje zastępca burmistrza.

Konsultacje społeczne

Ustawodawca w przedmiocie konsultacji społecznych na poziomie lokalnym ogranicza się do sformułowania „W wypadkach przewidzianych ustawą oraz w innych sprawach ważnych dla gminy mogą być przeprowadzane na jej terytorium konsultacje z mieszkańcami gminy” oraz „Zasady i tryb przeprowadzania konsultacji z mieszkańcami gminy określa uchwała rady gminy” (Dz. U. 1990, Nr 16, poz. 95). Dlatego też, Rada Miejska Międzychodu w oparciu o art. 5a ust. 2 ustawy o samorządzie gminnym podjęła dnia 8 lipca 2009 r. uchwałę w sprawie zasad i trybu przeprowadzania konsultacji społecznych z mieszkańcami gminy Międzychód (Uchwała nr XLI/313/2009). Zgodnie z uchwałą, decyzję o formie i terminie przeprowadzenia konsultacji podejmuje burmistrz w drodze zarządzenia. Zarządzenie to powinno zawierać przedmiot konsultacji, czas ich rozpoczęcia i zakończenia, zasięg terytorialny, formę przeprowadzania konsultacji oraz osobę odpowiedzialną za ich przebieg. Rada Miejska wskazała w uchwale, że z wnioskiem o przeprowadzenie konsultacji może wystąpić: burmistrz, Rada Miejska, komisja lub grupa radnych w liczbie co najmniej 5 osób, mieszkańcy gminy w liczbie co najmniej 50 osób, jednostka pomocnicza gminy w formie uchwały zebrania wiejskiego oraz organizacje pozarządowe działające na terenie gminy. W przypadku wnioskowania przez jeden z wymienionych podmiotów, o przeprowadzeniu konsultacji rozstrzyga Rada Miejska w drodze uchwały, po uprzednim rozpatrzeniu przez burmistrza (maksymalny termin rozpatrzenia wniosku wynosi 30 dni). Co ważne, do wniosku składanego z inicjatywy mieszkańców, załączyć należy listę osób pełnoletnich, stale zamieszkujących na terenie gminy popierających wniosek, w liczbie nie mniejszej niż 50, zawierającą imiona, nazwiska, nr PESEL, adresy oraz podpisy popierających. W przypadku gdy konsultacje są obligatoryjne (przewidziane ustawą), o ich przeprowadzeniu postanawia burmistrz w drodze zarządzenia.

Uczestnikami konsultacji mogą być wszyscy mieszkańcy gminy posiadający czynne prawo wyborcze. Konsultacje przeprowadzane są na zwołanych w tym celu zebraniach mieszkańców. Mieszkańcy zawiadamiani są o konsultacjach najpóźniej na 7 dni

przed ich przeprowadzeniem. Rada przyjęła, że środkami informacyjnymi są ogłoszenia w prasie lokalnej, afisze oraz na terenach wiejskich – za pośrednictwem sołtysa. Termin i miejsce zebrania określa burmistrz, wraz z wyznaczeniem osoby odpowiedzialnej za przeprowadzenie konsultacji. Uchwała umożliwia również burmistrzowi zlecenie przeprowadzenia konsultacji wyspecjalizowanemu podmiotowi, profesjonalnie zajmującemu się badaniami opinii publicznej. Wśród form przeprowadzania konsultacji, uchwała nr XLI/313/2009 wyróżnia:

- 1) zebranie mieszkańców we wszystkich lub w wybranych okręgach wyborczych, sołectwach;
- 2) środowiskowe zebranie przedstawicieli organizacji politycznych, sportowych, społecznych lub zawodowych działających na terenie gminy;
- 3) badania opinii mieszkańców z wykorzystaniem formularza ankietowego lub przez forum internetowe.

Podczas spotkania powinno zostać przedstawione pytanie będące tematem konsultacji, następnie organizatorzy zobowiązani są do udzielenia informacji i odpowiedzi na pytania zainteresowanych. Przed głosowaniem należy również sporządzić listę obecności zawierającą podpisy osób uczestniczących w zebraniu. W wyniku spotkania sporządzany jest protokół. O wyniku konsultacji burmistrz informuje ich inicjatora w terminie 30 dni od zakończenia konsultacji. Koszty związane z ich przygotowaniem oraz przeprowadzeniem pokrywane są z budżetu gminy.

Konsultacje społeczne prowadzone przez władze gminy Międzychód można zasadniczo podzielić na dwa rodzaje. Po pierwsze, konsultowane są różne projekty i plany gminne. Przykładem tego rodzaju partycypacji są konsultacje dotyczące projektu „Aktualizacji Programu Ochrony Środowiska Miasta i Gminy Międzychód na lata 2017–2020 z perspektywą na lata 2021–2024”. Burmistrz Międzychodu w oparciu o ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (art. 17 ust. 4) oraz ustawę z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (art. 39 ust. 1) ogłosił 24 lutego 2017 r. rozpoczęcie konsultacji wspomnianego projektu. Projekt „Aktualizacji Programu Ochrony Środowiska Miasta i Gminy Międzychód na lata 2017–2020 z perspektywą na lata 2021–2024” został udostępniony mieszkańcom za pośrednictwem Biuletynu Informacji Publicznej, a także w Referacie Komunalno-Środowiskowym Urzędu Miasta i Gminy w Międzychodzie. Mieszkańcy, zainteresowani sprawą, mieli możliwość składania wniosków i uwag do ww. projektu w formie pisemnej na adres Urzędu Miasta i Gminy w Międzychodzie oraz elektronicznie (mailowo na adres ochronasrodowiska@miedzychod.pl).

Drugi rodzaj przeprowadzanych konsultacji na terenie gminy Międzychód to organizowanie bezpośrednich spotkań z mieszkańcami. Specyficzną formą tego rodzaju spotkań są kwartalne spotkania burmistrza Międzychodu z mieszkańcami. Burmistrz Krzysztof Wolny już w kampanii wyborczej w 2014 roku zapowiadał, że będzie spotykał się z mieszkańcami raz na kwartał w celu przedstawienia sprawozdania ze swojej pracy. Informacja o terminie spotkań zamieszczana jest na stronie internetowej gminy Międzychód. Podczas cyklicznie organizowanych spotkań – w których udział biorą również radni – burmistrz relacjonuje działania podejmowane w ciągu minionego

kwartału, a także odpowiada na pytania mieszkańców. Z pewnością zaletą tego rodzaju konsultacji jest fakt, że każdy uczestnik może zabrać głos. Jest to z jednej strony wartościowe narzędzie dla mieszkańców, którzy mają okazję wyrazić swój sprzeciw czy pochwałę dla działań gminy, a z drugiej – dla władz gminy, które mogą w ten sposób lepiej zidentyfikować potrzeby społeczności lokalnej. Prócz spotkań kwartalnych, władze spotykają się z mieszkańcami w konkretnych sprawach.

Budżet obywatelski

Pierwszy raz zasady organizowania budżetu obywatelskiego w gminie Międzychód zostały uregulowane uchwałą Rady Miejskiej nr XLV/386/2013 z dnia 23 października 2013 r. w sprawie: ustalenia zasad i trybu przeprowadzania konsultacji społecznych w przedmiocie części wydatków gminy Międzychód. Uchwała została uzasadniona następująco: „w celu lepszego zaspokojenia potrzeb społecznych podjęto inicjatywę włączenia w proces tworzenia budżetu gminy większej liczby mieszkańców, tworząc warunki do bezpośredniego decydowania przez obywateli o przeznaczeniu części środków publicznych. Odbywa się to w ramach tzw. budżetu obywatelskiego, którego tworzenie, poprzez realne włączanie obywateli w procesy decyzyjne pozwala im lepiej zrozumieć przysługujące prawa, ale także ciążące na nich obowiązki. Partycypacja zwiększa także przejrzystość rządzenia, gdyż dzięki bezpośredniemu udziałowi w procesie decyzyjnym mieszkańcy uzyskują szerszy dostęp do informacji na temat działań władzy publicznej”. W załączeniu do uchwały radni przygotowali Regulamin Budżetu Obywatelskiego. Budżet obywatelski definiowany jest jako „świadome współdecydowanie mieszkańców o wydatkach z budżetu gminy, poprzez zgłaszanie swoich pomysłów, a następnie wybór tych, które w największym stopniu odzwierciedlają ich potrzeby”. Funkcją budżetu dla władz gminy jest również informowanie mieszkańców na temat procesu planowania budżetu gminy.

Zgodnie z regulaminem przyjętym przez Radę Miejską Międzychodu, nad przebiegiem procesu budżetu czuwa Zespół Koordynujący Wdrażanie Budżetu powołany przez Radę. Składa się on z 4 mieszkańców gminy (mieszkańcy zgłaszają się sami do zespołu, w przypadku zgłoszenia się większej liczby wybór członków zespołu następuje w drodze losowania), burmistrza lub osoby przez niego upoważnionej, jednego radnego Miejskiego, jednego wyznaczonego przez burmistrza pracownika Urzędu Miasta i Gminy Międzychodu oraz z przedstawicieli organizacji pozarządowych działających na terenie gminy w liczbie 4 (w przypadku zgłoszenia większej liczby chętnych, tak jak w przypadku mieszkańców, o wyborze decyduje się w drodze losowania). Do zadań Zespołu należy:

- 1) koordynowanie prawidłowego przebiegu akcji informacyjno-edukacyjnej wśród mieszkańców gminy;
- 2) ustalenie terminarza spotkań mieszkańców w ramach budżetu obywatelskiego;
- 3) informowanie mieszkańców gminy o szczegółach pozytywnie zaopiniowanych projektów;
- 4) informowanie mieszkańców o powodach odrzucenia projektów;

- 5) przeprowadzenie głosowania w sprawie wyboru projektów;
- 6) ogłaszanie wyników;
- 7) prowadzenie monitoringu realizacji projektów, które zostały przeznaczone do realizacji w ramach budżetu obywatelskiego w danym roku budżetowym;
- 8) ciągła ewaluacja procesu wdrażania budżetu obywatelskiego.

Zespół wybierany jest co roku, do 31 stycznia, a jego członkowie pełnią w nim funkcję nieodpłatnie.

Regulamin z 2013 r. umożliwił zgłaszanie projektów mieszkańcom oraz organizacjom pozarządowym działającym na terenie gminy. Prezentowane projekty muszą być zgodne z prawem oraz zawierać się w katalogu zadań własnych gminy. Zgłaszający przedstawia projekt na pisemnym formularzu przygotowanym przez Radę Miejską, składając go w Sekretariacie Urzędu Miasta i Gminy, z dotrzymaniem wyznaczonego terminu. Oceny projektów dokonuje powoływany przez burmistrza Zespół ds. Oceny Formalnoprawnej składający się z pracowników poszczególnych wydziałów i referatów Urzędu. Zadaniem Zespołu jest weryfikacja projektów z uwzględnieniem czy są one możliwe do realizacji, biorąc pod uwagę stan formalnoprawny, szacunkowy koszt realizacji projektu oraz spełnienie warunku o nieprzekraczaniu kwoty przeznaczonej w ramach budżetu obywatelskiego na realizację projektu. Prawo do udziału w głosowaniu nad wybranymi projektami mają wszyscy mieszkańcy gminy, którzy ukończyli 16 rok życia.

Budżet obywatelski w gminie Międzychód po raz pierwszy został przyjęty w 2015 r. i od tego czasu omówiona wyżej procedura odbywa się rokrocznie. W 2015 r. wynosił on 290 840,00 złotych. Zgłoszone przez mieszkańców projekty zostały ocenione pod kątem formalnoprawnym, w efekcie czego pod głosowanie mieszkańców poddano 10 projektów. Zespół ds. Oceny Formalnoprawnej ze względu na niedopełnienie przez wnioskodawców kryteriów formalnych, odrzucił cztery projekty. Głosowanie odbywało się od 1 września 2014 do 15 września 2014 r. Ordynacja zakładała, iż głosować można wyłącznie na jeden projekt. Uprawnienia do głosowania posiadali mieszkańcy gminy, którzy w dniu głosowania ukończyli 16 lat oraz mieli zameldowanie stałe lub pobyt czasowy na terenie gminy. Organizatorzy umożliwili głosowanie internetowe za pośrednictwem strony www.miedzychod.pl, głosowanie tradycyjne poprzez wrzucenie kartki do urny znajdującej się w Urzędzie Miasta lub w jednym z oddziałów gminnej biblioteki, a także głosowanie korespondencyjne z wysłaniem pocztą głosu na adres urzędu. Frekwencja wyniosła wówczas zaledwie 15,36%.

W 2016 r. wysokość budżetu obywatelskiego wynosiła 308 406,42 złote. Zgłoszonych zostało 27 projektów, z których zrealizowano 3, przy frekwencji wynoszącej 35%:

- „Place zabaw – Dzieci przyszłością naszą i naszych miejscowości”, wartość projektu – 160 00,00 zł;
- „Woda łączy i rozwija – uatrakcyjnienie oferty turystyki kwalifikowanej rekreacji, edukacji i sportów wodnych w Międzychodzie poprzez rozbudowę infrastruktury i zakup sprzętu wodnego”, wartość projektu – 121 600,00 zł;
- „Aktywność fizyczna sposobem na integrację społeczną wsi Głazewo”, wartość projektu – 24 500,00 zł.

W budżecie na 2017 rok władze Miasta i Gminy Międzychód przewidziały 302 144,18 zł na rzecz budżetu obywatelskiego. Mieszkańcy zgłosili 11 projektów, z czego wybrany został tylko jeden – „Upowszechnienie kultury fizycznej i integrowanie mieszkańców wsi i turystów poprzez budowę siłowni zewnętrznych na obszarach wiejskich (Zatom Nowy, Zatom Stary, Mokrzec, Kapiln, Radgoszcz, Mierzyn, Piłka, Muchocin, Gorzycko Stare, Dzieścielin)” za kwotę 296 430,00 zł. Frekwencja wyniosła 32%.

Obecnie trwa nabór projektów na realizację zadań w ramach budżetu obywatelskiego 2018. Rada Miejska w Międzychodzie 28 marca 2017 r. podjęła uchwałę nr XXXIX/367/2017, której celem jest zmiana poprzedniego regulaminu budżetu obywatelskiego. Nowy regulamin, obecnie obowiązujący, precyzyjnie określa wysokość środków przeznaczonych na realizację budżetu obywatelskiego – ma to być 0,5% kwoty wykonanych wydatków budżetowych za poprzedni rok budżetowy (budżet obywatelski w 2018 r. wynosi 365 633,79 złotych). Skład oraz zadania Zespołu koordynującego pozostały bez zmian, jak w regulaminie z 2013 r. Regulamin wprowadza wymóg poparcia projektu przez minimum 15 osób posiadających czynne prawo (ukończone 16 lat oraz zamieszkanie na terenie gminy). Koszt zgłoszonego projektu nie może przekraczać 30% środków przeznaczonych na realizację budżetu obywatelskiego w danym roku. Bieżąca edycja wprowadza również zmianę w sposobach głosowania. Głosowanie możliwe będzie wyłącznie za pośrednictwem strony internetowej www.budzetobywatelski.miedzychod.pl. Maksymalny czas realizacji wybranych projektów to dwa lata budżetowe.

Władze gminy przy realizacji tegorocznej (2018) edycji przygotowały stronę internetową www.miedzychod.budzet-obywatelski.org zawierającą informację na temat idei budżetu obywatelskiego oraz sposobu jego wykonania. Witryna zawiera informacje na temat tego czym jest budżet obywatelski, skąd biorą się pieniądze na realizację zadań, jakie projekty mogą być finansowane, kto może je zgłaszać, jak wygląda i czego dotyczy procedura weryfikowania projektów oraz jak przebiegać będzie głosowanie i wyłonienie zwycięzców.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi

Według wykazu organizacji i stowarzyszeń zarejestrowanych na terenie gminy Międzychód zamieszczonego na stronie www.miedzychod.pl, w gminie zarejestrowane są 54 podmioty kwalifikujące się jako organizacje pozarządowe. Zgodnie z nakazem ustawodawcy (na podstawie art. 5a ust. 1 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie), Rada Miejska Międzychodu przyjmuje programy współpracy z organizacjami pozarządowymi. Najnowszy program gminy Międzychód został przyjęty na mocy uchwały nr XXXII/293/2016 z dnia 8 listopada 2016 r. w sprawie przyjęcia programu współpracy gminy Międzychód z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2017. Radni we współpracy z organizacjami działającymi na terenie gminy wypracowali dokument, który wyznacza wspólny kierunek rozwoju dla NGO oraz władz gminy Międzychód,

co umożliwić ma rozwiązywanie problemów przy wykorzystaniu potencjału społeczności lokalnej. Przygotowując program, zebrano propozycje do projektu zgłaszane przez organizacje pozarządowe. Następnie przygotowano informacje na temat wysokości planowanych środków finansowych przeznaczonych na realizację zadań publicznych przez organizacje oraz priorytetów w realizacji zadań publicznych. Opracowany projekt programu został skierowany do konsultacji poprzez upublicznienie go na stronie internetowej. Uzyskane podczas konsultacji opinie i uwagi zostały wzięte pod uwagę przy ostatecznym przygotowaniu programu uchwalonego przez Radę Miejską. W efekcie działań podjętych w celu realizacji programu, powinny zostać rozbudzone inicjatywy społeczne, a także – mieszkańcy powinni zyskać poczucie odpowiedzialności za przyszłość gminy, co prowadzić ma do podniesienia jakości i efektywności aktywności społecznej.

Cel główny programu współpracy gminy Międzychód z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2017 to „poprawa jakości życia mieszkańców gminy poprzez pełniejsze zaspokajanie ich potrzeb społecznych, jak również wzmocnienie partnerstwa między administracją publiczną, organizacjami pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, w dążeniu do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego” (Załącznik, 2016). Wśród celów szczegółowych radni zwracają uwagę na potrzebę wspierania lokalnych działań, umacnianie poczucia odpowiedzialności, zwiększanie udziału mieszkańców w rozwiązywaniu problemów o charakterze lokalnym, zwiększenie efektywności wykonywania zadań publicznych, racjonalne wykorzystywanie środków publicznych, integrację lokalną oraz poprawę innowacyjności i konkurencyjności (Załącznik, 2016).

Gmina Międzychód w 2017 r. planuje współpracować z organizacjami pozarządowymi w charakterze finansowym oraz pozafinansowym. Wśród form finansowych w dokumencie programowym wymieniono:

- 1) powierzenie wykonania zadań publicznym wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie ich realizacji;
- 2) wspieranie zadań wraz z udzieleniem dotacji na dofinansowanie ich realizacji;
- 3) dofinansowanie wkładu własnego organizacji do projektów współfinansowanych ze środków funduszy europejskich i innych źródeł zewnętrznych, a służące realizacji zadań publicznych gminy.

Współpraca o charakterze pozafinansowym przejawiać ma się w:

- 1) wzajemnym informowaniu się o planowanych kierunkach działalności w celu harmonizacji tych kierunków;
- 2) informowaniu o zadaniach publicznych, które realizowane będą w danym roku wraz z podawaniem wysokości środków z budżetu przeznaczanych na ich realizację;
- 3) konsultowaniu z organizacjami pozarządowymi projektów aktów prawa miejscowego;
- 4) tworzeniu wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym, złożonych z przedstawicieli organizacji oraz przedstawicieli organów administracji samorządowej;

- 5) zapoznawaniu organizacji pozarządowych z obszarami działań, w które mogą się włączyć jako realizatorzy zadań;
- 6) prowadzeniu wspólnych przedsięwzięć oraz wspólnym rozpatrywaniu potrzeb społeczności lokalnej i wspólnym planowaniu działań służących zaspokajaniu potrzeb społecznych;
- 7) prowadzeniu na stronie internetowej urzędu serwisu informacyjnego oraz bazy adresowej organizacji działających na terenie gminy;
- 8) innych formach współpracy, takich jak:
  - użyczenie sprzętu, udostępnianie sal,
  - sprawowanie patronatu gminy nad działaniami organizacji,
  - prowadzenie działalności promocyjnej i informacyjnej,
  - doradztwo i współpraca przy pozyskiwaniu przez organizacje środków z innych źródeł,
  - pomoc w nawiązywaniu kontaktów z organizacjami i instytucjami samorządowymi innych państw.

Zasady przyznawania i rozliczania dotacji zawarte są w Zarządzeniu nr OG. 0050.105.2016 Burmistrza Międzychodu z dnia 8 grudnia 2016 r. w sprawie wprowadzenia „Zasad przyznawania i rozliczania dotacji z budżetu Gminy Międzychód przyznawanych organizacjom pozarządowym oraz podmiotom, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie”. Zarządzenie określa kto może ubiegać się o dotacje. Są to podmioty prowadzące działalność statutową w dziedzinie objętej danym konkursem ofert. Przede wszystkim mowa tutaj o organizacjach pozarządowych, osobach prawnych i jednostkach organizacyjnych działających na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancji wolności sumienia i wyznania – jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego, stowarzyszeniach jednostek samorządu terytorialnego, spółdzielniach socjalnych, spółkach akcyjnych i spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością oraz klubach sportowych będących spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie, które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysków do podziału pomiędzy swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników. W przypadku terenowych oddziałów organizacji pozarządowych, do złożenia oferty w konkursie wymagana jest zgoda zarządu głównego organizacji lub innego organu uprawnionego do reprezentacji. Ponadto, podmioty składające ofertę w otwartym konkursie w gminie Międzychód nie muszą posiadać statusu organizacji pożytku publicznego, mogą występować jako stowarzyszenia zwykłe oraz mają obowiązek złożenia pisemnego oświadczenia o zapoznaniu się z treścią zasad zawartych w Zarządzeniu Burmistrza Międzychodu nr OG.0050.105.2016.

Zgodnie z ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, konkurs ogłoszony musi być co najmniej 21 dni przed upływem terminu składania ofert. Ogłoszenie o konkursie zamieszczone musi zostać w Biuletynie Informacji Publicznej, na

tablicy ogłoszeń w Urzędzie Miasta i Gminy Międzychód oraz na stronie internetowej www.miedzychod.pl. Ogłoszenie o konkursie ofert zawiera informacje o rodzaju zadania, wysokości środków przeznaczonych na jego realizację, zasadach przyznawania dotacji, terminach i warunkach realizacji zadania, terminie składania ofert, trybie i kryteriach stosowanych przy wyborze ofert oraz terminie dokonania wyboru ofert, a także informacje o zrealizowanych przez organ administracji publicznej w roku ogłoszenia otwartego konkursu ofert i w roku poprzednim zadaniach publicznych tego samego rodzaju i związanych z nimi kosztami. Składane oferty muszą zostać przygotowane na formularzu zgodnym z Załącznikiem nr 1 do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 sierpnia 2016 r. w sprawie wzoru oferty i ramowego wzoru umowy dotyczących realizacji zadania publicznego oraz wzoru sprawozdania z wykonania tego zadania. Złożone oferty podlegają ocenie formalnej i merytorycznej (Dz. U. 2016, poz. 1300).

Podmiot składający ofertę zobowiązany jest do zadeklarowania wkładu z innych środków finansowych w wysokości nie mniejszej niż 10% kosztów całego zadania. Wkład ten może przyjmować formę wkładu finansowego (środki finansowe własne oferenta lub pozyskane przez niego z innych źródeł niż budżet gminy, a także świadczenia od odbiorców zadania) lub wkładu niefinansowego (wniesienie wkładu osobowego polegającego na nieodpłatnej pracy, w tym świadczeniach wolontariuszy i pracy społecznej członków danej organizacji). Koszty zadania będą uznawane za kwalifikowane (podlegające refundacji) po spełnieniu następujących warunków:

- będą bezpośrednio związane z realizowanym projektem i są niezbędne do jego realizacji;
- będą racjonalnie skalkulowane w oparciu o ceny rynkowe;
- będą skalkulowane proporcjonalnie do zakresu zadań realizowanych w ramach dofinansowanego projektu (dotyczy to przede wszystkim kosztów stałych);
- zostaną poniesione w czasie realizacji zadania.

Burmistrz Międzychodu zatwierdza i przyznaje dotację, po zapoznaniu się z zestawieniem ofert ocenionych merytorycznie, zawierających liczbę przyznanych punktów wraz z propozycją kwot dotacji, stanowiących załącznik do protokołu z prac komisji konkursowej. W sprawie wyboru ofert i udzielenia dotacji nie ma zastosowania tryb odwoławczy. Jednak każdy, w terminie 30 dni od ogłoszenia wyników konkursu, może żądać uzasadnienia wyboru lub odrzucenia oferty. Ogłoszenie o rozstrzygnięciu konkursu zamieszcza się w Biuletynie Informacji Publicznej, na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Miasta i Gminy Międzychód oraz na stronie internetowej www.miedzychod.pl.

Fundusz sołecki

Wyjątkową formą budżetu partycypacyjnego jest fundusz sołecki działający w Polsce w oparciu o ustawę z dnia 21 lutego 2014 r. o funduszu sołeckim. Po raz pierwszy formę tę wprowadzono na mocy ustawy w 2009 roku. Sołectwa są bowiem, w oparciu

o art. 5 ustawy o samorządzie gminnym, jednostkami pomocniczymi gminy. Tworzenie sołectw to fakultatywne uprawnienie gminy, na podstawie którego gmina jeszcze pełniej może realizować zasadę pomocniczości (Wójcik, 2014). Ustawa o funduszu sołeczkim określa sposób, w jaki funkcjonować ma fundusz. Rada gminy w drodze uchwały wyraża zgodę na wyodrębnienie w budżecie gminy środków stanowiących fundusz. Aby uchwała była ważna, musi zostać podjęta do 31 marca roku poprzedzającego rok budżetowy, którego dotyczy². Wysokość środków przypadających danemu sołectwu obliczana jest na podstawie wzoru:

$$F = \left(2 + \frac{L_m}{100} \right) \times K_b$$

gdzie: F – wysokość środków danego sołectwa (jednak nie więcej niż dziesięciokrotność K_b),

L_m – liczba mieszkańców sołectwa (stan na 30 czerwca roku poprzedzającego rok budżetowy),

K_b – kwota bazowa (iloraz wykonanych dochodów bieżących danej gminy, o których mowa w przepisach o finansach publicznych, za rok poprzedzający rok budżetowy o dwa lata oraz liczby mieszkańców zamieszkałych na obszarze danej gminy – stan na 31 grudnia roku poprzedzającego rok budżetowy o dwa lata).

Sołtysi uzyskują informację o wysokości przyznanych im środków od wójta (burmistrza, prezydenta) w terminie do 31 lipca roku poprzedzającego rok budżetowy. Niewykorzystane środki w ramach funduszu przepadają wraz z upływem roku. Gminie przysługuje zwrot w formie dotacji celowej z budżetu państwa za część wydatków poniesionych w ramach funduszu. Wysokość dotacji związana jest z relacją pomiędzy średnią kwotą bazową w gminie a średnią kwotą bazową w kraju. W przypadku gdy kwota bazowa w gminie jest niższa od kwoty krajowej, gminie przysługuje zwrot w wysokości 40% wykonanych wydatków. 30% otrzymują gminy, w których kwota bazowa wynosi 100–120% kwoty krajowej. W przypadku gmin, gdzie kwota bazowa jest większa niż 120% (mniejsza jednak niż 200%) kwoty krajowej, zwrot jest w wielkości 20%. Rada gminy ma możliwość zwiększenia środków funduszu ponad kwotę obliczaną na podstawie wzoru, jednak zwiększenie to nie jest wliczane do wydatków, od których przysługuje zwrot.

Aby otrzymać środki w ramach funduszu, sołectwo musi złożyć do wójta (burmistrza, prezydenta) w terminie do dnia 30 września roku poprzedzającego rok budżetowy odpowiedni wniosek. We wniosku należy wskazać przedsięwzięcia przewidziane do realizacji wraz z oszacowaniem kosztów. Wniosek taki uchwalany jest przez zebranie wiejskie z inicjatywy sołtysa, radę sołeczką lub co najmniej 15 pełnoletnich

² Uchwała podejmowana jest w sprawie wyrażenia lub niewyrażenia zgody na wyodrębnienie funduszu w ramach budżetu, przy czym uchwała wyrażająca ma zastosowanie do kolejnych lat budżetowych, a uchwała niewyrażająca zgody stosowana jest wyłącznie do roku budżetowego następującego po roku, w którym została podjęta.

mieszkańców sołectwa. Istnieje również możliwość wspólnego realizowania przedsięwzięć przez sołectwa, jednak każde z nich musi uchwalić i złożyć swój wniosek. W przypadku gdy wójt (burmistrz, prezydent) odrzuci wniosek, sołectwo ma możliwość ponownego jego uchwalenia. Z pewnością niezwykle cennym uprawnieniem jest możliwość dokonania zmian w przedmiocie i zakresie pierwotnie wyodrębnionych we wniosku przedsięwzięć. Dzięki temu mieszkańcy sołectwa mogą lepiej realizować swoje potrzeby.

W gminie Międzychód znajduje się 26 sołectw. W budżecie na rok 2017 łączna kwota środków przeznaczonych na fundusz sołecki wynosi 405 408,04 zł. Poszczególne sołectwa otrzymują następujące kwoty:

- Bielsko – 43 423,44 zł;
- Dormowo – 64 189,07 zł;
- Drzewce – 8 731,99 zł;
- Dzieścielin – 30 796,02 zł;
- Gorzycko Stare – 18 228,87 zł;
- Gorzyń – 31 107,42 zł;
- Gralewo – 14 660,35 zł;
- Głazewo – 27 301,86 zł;
- Kamionna – 42 223,06 zł;
- Kolno – 22 679,22 zł;
- Krzyżkówko – 23 759,14 zł;
- Lewice – 20 014,80 zł;
- Łowyń – 45 610,31 zł;
- Mierzyn – 77 908,63 zł;
- Mnichy – 14 618,12 zł;
- Mokrzec – 41 261,72 zł;
- Muchocin – 75 450,86 zł;
- Piłka – 20 462,77 zł;
- Popowo – 7 281,91 zł;
- Radgoszcz – 33 967,30 zł;
- Skrzydlewo – 11 261,41 zł;
- Sowa Góra – 7 261,25 zł;
- Tuczepy – 19 286,84 zł;
- Wielowieś – 24 159,61 zł;
- Zatom Nowy – 16 067,89 zł;
- Zatom Stary – 134 559,38 zł.

Zadania wykonane bądź przewidziane do wykonania w ramach funduszu sołecznego ujęte są w Uchwale budżetowej na rok 2017 wydatków w ramach funduszu sołecznego w roku 2017, który stanowi Załącznik nr 9 do Uchwały nr XXXIV/328/2016 Rady Miejskiej Międzychodu z dnia 20 grudnia 2016 r. w sprawie uchwały budżetowej na rok 2017. Wśród powtarzających się w wielu sołectwach wydatków znajdują się takie przedsięwzięcia jak organizacja festynów, doposażanie świetlic, aktywizacja mieszkańców, remonty świetlic, remonty dróg, doposażanie OSP, pielęgnacja i utrzymanie zieleni oraz rozwój infrastruktury rekreacyjnej.

Z opinii sekretarza gminy Tomasza Ruckiego wynika, że fundusz sołecki stanowi efektywną formę partycypacji. Przede wszystkim wpływa pozytywnie na zaangażowanie mieszkańców w prace nad przeznaczeniem tych środków poprzez poszukiwanie najbardziej oczekiwanych zadań (w ramach posiadanych zasobów). Najczęściej finansowane są zadania związane z poprawą krajobrazu. Niestety widoczne są akty wandalizmu.

Lokalna Grupa Działania

Lokalna Grupa Działania (LGD) obejmująca zasięgiem swojego działania gminę Międzychód to stowarzyszenie „Puszcza Notecka”. Stowarzyszenie powstało w grudniu 2015 roku w oparciu o przepisy ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. 2001, Nr 79, poz. 855 z późn. zm.), ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. 2015, poz. 378) oraz ustawy z 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. 2015, poz. 349). „Puszcza Notecka” jest dobrowolnym, samorządnym zrzeszeniem osób fizycznych i prawnych (w tym jednostek samorządu terytorialnego), posiadającym osobowość prawną. Celem stowarzyszenia jest podejmowanie działań na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania obejmuje obszar następujących gmin: Chrzypsko Wielkie, Kwilcz, Międzychód, Obrzycko, Ostroróg, Sieraków, Wronki oraz miasto Obrzycko. Siedziba stowarzyszenia znajduje się w Międzychodzie, a nadzór nad nim sprawuje Marszałek Województwa Wielkopolskiego.

Lokalna Grupa Działania „Puszcza Notecka” dąży do zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich przede wszystkim poprzez opracowanie i realizację Lokalnej Strategii Rozwoju. Strategia opiera się na promowaniu obszarów wiejskich położonych na terytorium działania LGD, mobilizowaniu i aktywizowaniu mieszkańców gminy do udziału w procesie rozwoju obszarów wiejskich, umacnianiu partnerstwa oraz potencjału społecznego, spójności terytorialnej i lokalnej tożsamości, a także na upowszechnianiu i rozpowszechnianiu informacji o inicjatywach związanych z włączaniem mieszkańców w kształtowanie najbliższego otoczenia. Stowarzyszenie, aby realizować swoje cele, organizuje i finansuje przedsięwzięcia o charakterze informacyjnym, szkoleniowym oraz imprezy turystyczne i kulturalne (rajdy, festiwale, targi, pokazy, wystawy). Zajmuje się również wydawaniem materiałów informacyjnych i promocyjnych w formie folderów, broszur i plakatów. W ramach realizacji PROW (Program Rozwoju Obszarów Wiejskich) „Puszcza Notecka” prowadzi bezpłatne doradztwo w zakresie przygotowania projektów, a następnie zajmuje się przyjmowaniem i rozpatrywaniem wniosków o wsparcie finansowe, aby w końcowym etapie wybrać wnioski, którym przysługiwało będzie dofinansowanie w ramach realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju. Na poziomie krajowym i mie-

dzynarodowym LGD współpracuje z instytucjami publicznymi oraz organizacjami pozarządowymi.

Pod względem organizacyjnym, członkami stowarzyszenia mogą być fizyczne osoby pełnoletnie (posiadające pełną zdolność do czynności prawnych oraz obywatelstwo polskie lub obywatelstwo państwa członkowskiego Unii Europejskiej) oraz osoby prawne – w tym jednostki samorządu terytorialnego. W przypadku gdy członkiem LGD jest osoba prawna, jej statut musi być zgodny z celami Grupy oraz winna wyznaczyć przedstawiciela w ramach LGD. Aby stać się członkiem, należy złożyć deklarację pisemną oraz rekomendacje co najmniej dwóch aktualnych członków LGD. Deklaracja musi zostać przyjęta uchwałą Zarządu stowarzyszenia. W przypadku rezygnacji z członkostwa, również wymagana jest pisemna deklaracja. Utrata członkostwa następuje również na skutek wykluczenia przez Zarząd (za działalność niezgodną ze statutem, z powodu pozbawienia praw publicznych, nierealizowania zasad wspierania stowarzyszenia czy zaległości w opłacaniu składek). Do obowiązków członków należy m.in. realizacja celów stowarzyszenia, przestrzeganie Statutu, opłacanie składek członkowskich oraz udział w Walnym Zebraniu Członków. Członek LGD „Puszcza Notecka” posiada prawo do wybierania oraz bycia wybranym do władz stowarzyszenia, wnioskowania do Zarządu w sprawie działalności LGD, a także brania udziału w przedsięwzięciach i imprezach kulturalnych, których organizatorem jest stowarzyszenie.

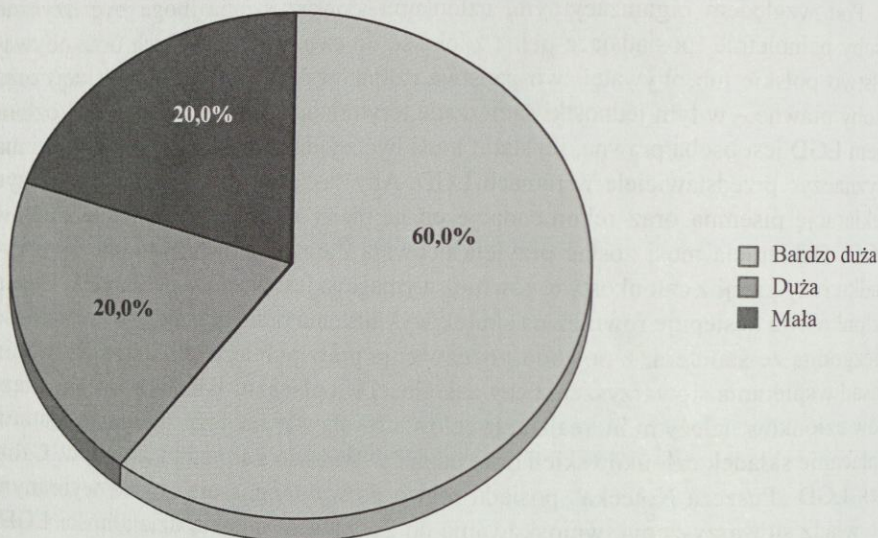
Podsumowanie

Analizując kondycję partycypacji społecznej w gminie Międzychód, z pewnością należy zwrócić uwagę na liczbę uchwał Rady Miejskiej Międzychodu regulujących kwestie współuczestniczenia obywateli w życiu gminy. Uchwały te dotyczą m.in. procedury budżetu obywatelskiego, konsultacji społecznych czy zlecenia zadań organizacjom pozarządowym. Dają one teoretyczne podstawy partycypacji w Międzychodzie. Aby sprawdzić jakie ma to przełożenie na praktykę, na potrzeby artykułu przeprowadzono badanie ankietowe, do którego zaproszono organizacje pozarządowe działające na terenie gminy Międzychód.

W badaniu ankietowym dotyczącym partycypacji społecznej na poziomie lokalnym oraz jakości współpracy z władzami gminy, udział wzięło pięć organizacji pozarządowych obejmujących zasięgiem swojego działania terytorium gminy Międzychód. Organizacje te to Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami „Homini” w Międzychodzie, Fundacja Olandia, Stowarzyszenie „Nowy Międzychód”, Stowarzyszenie „Puszcza Notecka” oraz Klub Honorowych Dawców Krwi Polskiego Czerwonego Krzyża „Krewniacy Międzychodzko-Sierakowscy”.

W ankiecie organizacje zostały zapytane o to czy w ciągu minionych 12 miesięcy współpracowały z Urzędem Miasta i Gminy w Międzychodzie lub podległymi mu jednostkami. W przypadku tego pytania, wszystkie podmioty wykazały, iż taką współpracę podjęły. Kolejne pytanie dotyczyło oceny intensywności współpracy z gminą. Wyniki prezentuje poniższy wykres.

Wykres 1. Intensywność współpracy organizacji pozarządowych z władzami gminy Międzychód

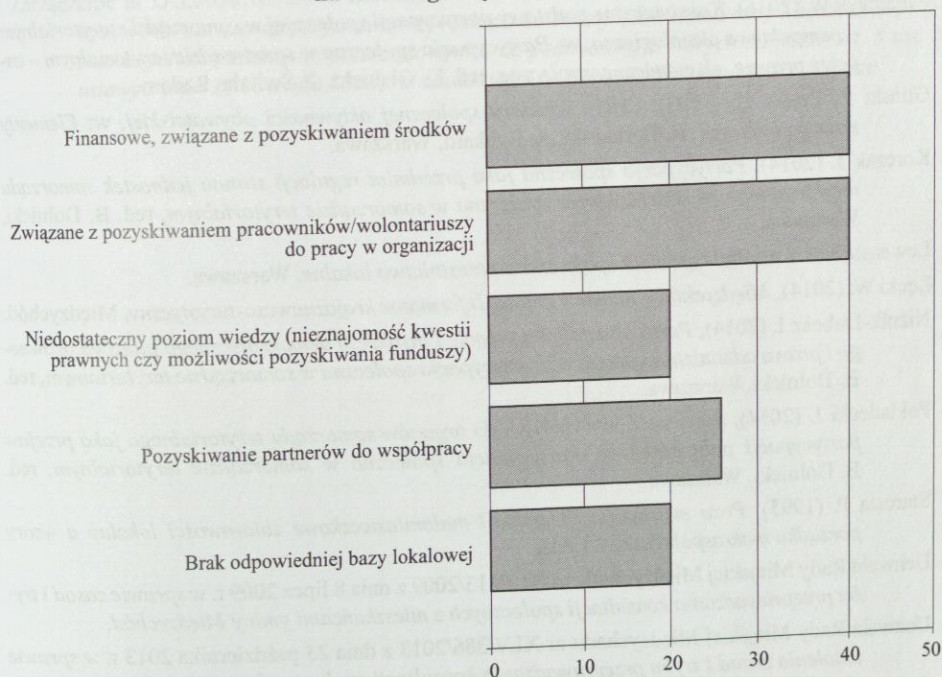
Źródło: Opracowanie własne.

Organizacje pytane o rodzaj współpracy, wskazywały na pozyskiwanie środków w ramach otwartych konkursów ofert, bezpłatną promocję działań NGO ze strony Referatu Promocji i Kultury UMiG Międzychód, partnerskie działania dotyczące profilaktyki zdrowotnej, promocji regionu i organizacji wydarzeń dla mieszkańców, współpracę przy organizacji wydarzeń sportowych, edukacyjnych i kulturalnych. Z jednej strony, podmioty zwracają szczególną uwagę na pomoc przy promocji wydarzeń, a drugiej – na możliwości finansowania przedsięwzięć ze strony urzędu.

Biorące udział w badaniu podmioty, pytane o zalety współpracy z urzędem, zwracały uwagę na otwartość władz na nowe pomysły, dobrą i przejrzystą komunikację na linii organizacje – organy gminy, pozytywne nastawienie po obu stronach. W opinii badanych organizacji, Międzychód jest nowoczesną gminą, która dzięki partnerskiemu współdziałaniu dobrze się rozwija. Jednakże przy pytaniu o wady i problemy we współpracy, podmioty wskazywały na zbyt małą transparentność działań samorządu, mimo działań zmierzających do poprawy tej sytuacji. Organizacje uważają również, że Referat Promocji i Kultury w Urzędzie Miasta i Gminy w Międzychodzie jest za mały, dlatego też nie wszystkie wydarzenia mają szansę zostać wypromowane. Ułatwienia, na jakie wskazywały podmioty, w kwestii współpracy z samorządem to bezpośredni kontakt z władzą i urzędnikami oraz ich merytoryczne przygotowanie do pracy z organizacjami pozarządowymi, otwartość na pozyskiwanie środków w ramach funduszy Unii Europejskiej, a także fakt, że członkowie stowarzyszeń są również członkami władz lokalnych.

Poniższy wykres procentowo obrazuje na co wskazują organizacje pozarządowe pytane o problemy, pojawiające się na ich drodze do realizacji celów statutowych.

Wykres 2. Problemy organizacji pozarządowych działających na terenie gminy Międzychód

Źródło: Opracowanie własne.

Podmioty zostały również zapytane o obszary, w których chciałyby skorzystać z pomocy ze strony Urzędu Miasta i Gminy Międzychód, w zakresie doradztwa lub uczestnictwa w szkoleniach. Wskazane obszary to: zarządzanie finansami, współpraca z biznesem, fundraising (pozyskiwanie środków), tworzenie projektów oraz składanie ofert o realizację zadania publicznego, zarządzanie zespołem w organizacji, promocja działań, tworzenie biznesplanów dla działalności gospodarczej działań, współpraca z mediami, działalność odpłatna i gospodarcza NGO, ewaluacja działań organizacji, zarządzanie projektem, aspekty prawne zarządzania NGO, standardy zadań publicznych, a także inicjatywa lokalna jako mechanizm zaangażowania obywateli.

W ogólnej opinii badanych organizacji, współpraca z władzami gminy Międzychód przebiega prawidłowo, jednak nad pewnymi kwestiami wciąż należy pracować. Na uwagę zasługuje wspomniana przez organizacje zbyt mała transparentność działań podejmowanych przez samorząd. To z pewnością cenna uwaga dla organów gminy. Organizacje pozarządowe, nie tylko te działające na terenie gminy Międzychód, wciąż potrzebują poszerzać swoją wiedzę z zakresu pozyskiwania funduszy, zarządzania organizacją czy aspektów prawnych działania NGO. Jest to więc nie tylko wyzwanie lokalne, ale i ogólnokrajowe, by wspierać w rozwoju trzeciego sektora. Podmioty te są bowiem cennym wsparciem dla władz w realizacji zadań publicznych i często są bliżej obywatela, co pozwala na lepsze poznanie potrzeb.

Bibliografia

- Federczyk W. (2016), *Konstytucyjne podstawy partycypacji społecznej w samorządzie terytorialnym – perspektywa aksjologiczna*, w: *Partycypacja społeczna w samorządzie terytorialnym – aspekty prawne, ekonomiczne, społeczne*, red. K. Głąbicka, P. Świtala, Radom.
- Gliński P., Palska H. (1997), *Cztery wymiary społecznej aktywności obywatelskiej*, w: *Elementy nowego ładu*, red. H. Domański, A. Rychard, Warszawa.
- Korczak J. (2014), *Partycypacja społeczna jako przedmiot regulacji statutu jednostek samorządu terytorialnego*, w: *Partycypacja społeczna w samorządzie terytorialnym*, red. B. Dolnicki, Warszawa.
- Lewenstein B. (1999), *Wspólnota społeczna a uczestnictwo lokalne*, Warszawa.
- Łęcki W. (2014), *Międzychód – miasto i gmina. Informator krajoznawczo-turystyczny*, Międzychód.
- Niznik-Dobosz I. (2014), *Partycypacja jako pojęcie i instytucja demokratycznego państwa prawnego i prawa administracyjnego*, w: *Partycypacja społeczna w samorządzie terytorialnym*, red. B. Dolnicki, Warszawa.
- Pokładecki J. (2014), *Aktywność w wyborach do organów samorządu terytorialnego jako przejaw partycypacji politycznej*, w: *Partycypacja społeczna w samorządzie terytorialnym*, red. B. Dolnicki, Warszawa.
- Starosta P. (1995), *Poza metropolią. Wiejskie i małomiasteczkowe zbiorowości lokalne a wzory porządku makrospołecznego*, Łódź.
- Uchwała Rady Miejskiej Międzychodu nr XLI/313/2009 z dnia 8 lipca 2009 r. w sprawie zasad i trybu przeprowadzania konsultacji społecznych z mieszkańcami gminy Międzychód.
- Uchwała Rady Miejskiej Międzychodu nr XLV/386/2013 z dnia 23 października 2013 r. w sprawie ustalenia zasad i trybu przeprowadzania konsultacji społecznych w przedmiocie części wydatków gminy Międzychód.
- Uchwała Rady Miejskiej Międzychodu nr LXIII/535 z dnia 29 października 2014 r. w sprawie Statutu Gminy Międzychód.
- Uchwała Rady Miejskiej Międzychodu nr XXXII/293/2016 z dnia 8 listopada 2016 r. w sprawie przyjęcia programu współpracy gminy Międzychód z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2017.
- Uchwała Rady Miejskiej Międzychodu nr XXXIX/367/2017 z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie zmiany regulaminu budżetu obywatelskiego.
- Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. *Prawo o stowarzyszeniach*, Dz. U. 2001, Nr 79, poz. 855 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. *o samorządzie gminnym*, Dz. U. 1990, Nr 16, poz. 95.
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. *o działalności pożytku publicznego i wolontariacie*, Dz. U. 2003, Nr 96, poz. 873.
- Ustawa z dnia 21 lutego 2014 r. *o funduszu soleckim*, Dz. U. 2014, poz. 301.
- Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. *o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020*, Dz. U. 2015, poz. 349.
- Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. *o rozwoju lokalnym z udziałem społeczności lokalnej*, Dz. U. 2015, poz. 378.
- Wągiel E. (2014), *Partycypacja społeczna gmin w świetle ustawy o samorządzie gminnym oraz prezydenckiego projektu ustawy o współdziałaniu w samorządzie terytorialnym na rzecz rozwoju lokalnego i regionalnego oraz o zmianie niektórych ustaw*, w: *Partycypacja społeczna w samorządzie terytorialnym*, red. B. Dolnicki, Warszawa.
- Wójcik M. (2014), *Fundusz solecki w świetle nowych regulacji prawnych*, „Prawo Budżetowe Państwa i Samorządu”, nr 4(2), Toruń.

